

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Prof. dr hab. Eugenia Mandal
Instytut Psychologii
Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Recenzja w postępowaniu o nadanie
dr Magdalenie Formanowicz
stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie psychologia
toczącym się w Instytucie Psychologii SWPS Uniwersytetu
Humanistycznospołecznego w Warszawie**

1. Podstawowe dane o Habilitantce

Pani dr Magdalena Formanowicz (ur. w 1978 roku) wywodzi się z psychologicznego środowiska naukowego w Warszawie. W Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (obecnie SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny) w 2007 roku uzyskała - z wyróżnieniem - tytuł magistra psychologii.

W 3 lata później zdobyła stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk humanistycznych w Instytucie Psychologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Przygotowała rozprawę doktorską pt. *„Rola kontekstu w powstawaniu asymetrycznych ocen odległości. W poszukiwaniu wyjaśniania asymetrii w spostrzeganiu odległości Ja-Inni”*.

Promotorem pracy magisterskiej i dysertacji doktorskiej był prof. dr hab. Jerzy Karyłowski. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli dr hab. Marta Kamińska-Feldman i prof. dr hab. Bogdan Wojciszke. Rozprawa ta uzyskała wyróżnienie.

Kariera zawodowa dr Magdaleny Formanowicz od początku związana jest z SWSPS Uniwersytetem Humanistycznospołecznym w Warszawie. W tej uczelni od 2007 roku pracowała w pierwszej na stanowisku asystenta i kolejno od 2010 roku - na stanowisku adiunkta. W latach 2018-2020 pracowała jako adiunkt w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 2020 roku zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym w Warszawie.

Ponadto, w latach 2012-2019 przebywała na 4 zagranicznych podoktorskich (post-doc) stażach naukowych. Były to - trwające łącznie około 6 lat - 3 staże na University of Bern w Szwajcarii oraz 1 roczny staż - na University of Surrey w Wielkiej Brytanii.

Dr Magdalena Formanowicz za swoją aktywność naukową uzyskiwała liczne nagrody, granty, stypendia krajowe i zagraniczne, m.in. stypendium Rządu Szwajcarskiego, grant Szwajcarskiej Fundacji Nauki, grant European Association of Social Psychology i dwa granty Opus Narodowego Centrum Nauki w Polsce. Pokazuje to, że Habilitantka jest cenioną badaczką, o wieloletniej działalności zawodowej realizowanej w polskich i zagranicznych instytucjach naukowych.

2. Informacja o obowiązujących przepisach prawa na dzień wszczęcia postępowania habilitacyjnego dr Magdaleny Formanowicz

Postępowanie habilitacyjne dr Magdaleny Formanowicz toczy się na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 219. Zgodnie nim:

Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1)
posiada stopień doktora;
- 2)
posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a)
1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b)

1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c)

1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3)

wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2.

Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

3.

Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.

3. Tytuł osiągnięcia naukowego

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 219 ust. 1 pkt 2b dr Magdalena Formanowicz za swoje osiągnięcie naukowe wskazała cykl ośmiu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych, które w roku opublikowania były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2.

Cykl publikacji został przez Habilitantkę pogrupowany i zatytułowany jako:

1. Cykl A – *Językowe markery sprawczości*. (4 artykuły).
2. Cykl B – *Czynniki wspierające zmiany językowe, na przykładzie języka równościowego*. (4 artykuły).

4. Ocena osiągnięcia naukowego

4, 1. Dane naukometryczne

Wskazane przez dr Magdalenę Formanowicz jako osiągnięcie naukowe publikacje zamieszczone są w prestiżowych, zagranicznych czasopismach psychologicznych, wydawanych w języku angielskim. Artykuły opublikowane zostały w czasopismach posiadających wysokie Impact Factor, mające punktację od 140 -70 punktów na listach MNiSW.

W cyklu A znajduje się 1 artykuł opublikowany w *Social Psychology* (IF=2,473, 140 pkt MNiSW), 1 artykuł opublikowany w *Social Psychological and Personality Science* (IF=4,451, 100 pkt MNiSW) oraz 2 artykuły opublikowane w *European Journal of Social Psychology* (IF=3,376, 100 pkt MNiSW).

W cyklu B znajduje się 1 artykuł opublikowany w *Journal of Mixed Methods Research* (IF=5,267, 140 pkt MNiSW), 2 artykuły opublikowane w *European Journal of Social Psychology* (IF=3,376, 100 pkt MNiSW) oraz 2 artykuły zamieszczone w *Frontiers in Psychology* (IF=2,99, 70 pkt MNiSW) (IF, punktacja z roku 2021).

Łącznie publikacje w cyklu A i B liczą 820 punktów MNiSW w 2021, w tym 4 artykuły w cyklu A - 440 punktów, zaś 4 artykuły w cyklu B to 380 punktów.

Prace wydane były: Cykl A – w latach 2021 – 2017, cykl B – 2016 - 2013. Są owocem wieloletniej pracy Autorki.

Publikacje te są wieloautorskie,, lecz dr Magdalena Formanowicz odgrywała wiodącą rolę w ramach powstawania prac współautorskich. Wiodącą rolę Habilitantki odzwierciedla kolejność autorstwa publikacji. Jest **pierwszą autorką 6 artykułów i drugą autorką – 2 artykułów wskazanych jako osłgnięcie naukowe**. Jej udział polegał najczęściej na autorstwie lub współautorstwie koncepcji teoretycznej, organizacji, realizacji badań i pisaniu manuskryptów. W załączonej dokumentacji Habilitantka zamieściła oświadczenia wszystkich współautorek i współautorów wskazujący na udział poszczególnych osób w ich powstawaniu. Dokumentacja jest wyjątkowo skrupulatnie przygotowana.

Analizy i badania przeprowadzane były w kilkuosobowych zespołach międzynarodowych, pod patronatem znanych badaczy, w tym 4 artykuły - z udziałem i merytoryczną opieką prof. Sabine Schesny z University of Bern w Szwajcarii.

Artykuły publikowane są w uznanych, zagranicznych czasopismach, co potwierdza ich naukową jakość oraz wartość zainteresowania w zasięgu międzynarodowym problematykę.

4.2. Ocena merytoryczna

Prace naukowe dr Magdaleny Formanowicz przedstawione jako osiągnięcie naukowe skupiają się wokół psychologii społecznej i psychologii języka. Dotyczą relacji międzyludzkich, uprzedzeń i stereotypów płci. W mojej ocenie stanowią **znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej psychologia**.

Za oryginalne i nowatorskie w pracach wskazanych jako osiągnięcie naukowe dr Magdaleny Formanowicz uznać należy prace z zakresu społecznej i psychologii języka (psycholingwistyki), w szczególności powstały w efekcie tych prac autorski **Model gramatyki społecznej** (*Social Grammar Model – SGM*).

Kluczową w nim jest problematyka spostrzegania społecznego w perspektywie języka, częściami mowy i gramatyką. Dr Formanowicz nawiązuje do dymensji sprawczości i wspólnotowości jako podstawowych wymiarów spostrzegania społecznego (por. prace Abele i Wojciszke, 2014, 2007) i na tej kanwie odwołuje się do wiedzy o znaczeniu języka.

Zwraca uwagę m.in. na znane slogany: *Yes, we can*, *Make it happen*, czy na gruncie polskim *Pomożecie*, odzwierciedlające działanie. Autorka podkreśla społeczną stronę gramatyki (*the social side of grammar*). Akcentuje rolę słów, w tym zwłaszcza znaczenie czasowników w aktywizowaniu do działania i kreowania u ludzi poczucia sprawczości. Rzeczowniki natomiast odnosi do skojarzeń związanych raczej ze stabilnością niż dynamizowaniem zachowania. Sprawczość jako taka jest zaś fundamentalna dla funkcjonowania dzieci i dorosłych. Cytując Autorkę: „słowa zmieniają świat” (Formanowicz, 2021 – „*Social Grammar Model – How Verbs change the World*”).

Dr Formanowicz we wskazanym osiągnięciu, w swoich tekstach (Cykl A) opisuje ów model oraz konsekwentnie bada językowe markery sprawczości oraz eksperymentalnie dowodzi, że czasowniki powszechnie społecznie kojarzone są ze sprawczością, a nawet sztucznie utworzone słowa będące pseudoczasownikami też zachęcają do działania. Czasowniki jako takie mogą być wykorzystywane w relacjach międzyludzkich np. w procesach komunikacji społecznej.

Pokazuje też, że forma gramatyczna: czasownik lub przymiotnik wpływając na sprawczość nadawcy wpływa na perswazyjność komunikatu. Większą rolę odgrywają tutaj czasowniki. Formy czasownikowe (*We act*) bardziej zwiększają perswazyjność niż formy przymiotnikowe (*We are active*).

Autorka dostrzega, że czasowniki są częściej odnoszone do grupy własnej niż grupy obcej, bardziej wobec kategorii *my* niż *oni* (Formanowicz, 2020). Swoje badania z powodzeniem realizuje w porównaniach osób różnych narodowości. Pokazuje na rolę sprawczości w relacjach międzygrupowych. Stanowi to nie tylko teoretyczny, ale i aplikacyjny (np. w polityce, w reklamie) charakter dorobku Habilitantki.

Osiągnięcie naukowe dr M. Formanowicz w cyklu B dotyczy problematyki roli języka w tworzeniu i konserwowaniu stereotypów dotyczących kobiet i mężczyzn. Habilitantka

opisuje stereotypy związane z płcią i ich przejawy w języku, akcentuje stosowanie męskich form w nazwach zawodów oraz konsekwencje tego faktu dla postrzegania kobiet w obszarze kompetencji zawodowych. Zwraca też uwagę na niechęć do wprowadzania żeńskich form w nazwach zawodów, w tym na gruncie polskim, czyni porównania z innymi krajami.

W tej części osiągnięcia naukowego – w mojej opinii – ważne są badania zmierzające do pokazania tego, jakie czynniki mogą mieć istotny wpływ na postawy i gotowość do wprowadzania tzw. języka równościowego, w tym żeńskich form nazw zawodów. Postawy te nierzadko są negatywne.

Za ciekawe uważam badania (Formanowicz, Szczesny, 2014) pokazujące na negatywne postawy kobiet/studentek psychologii wobec posługiwania się terminem psycholożka. Autorki przedstawiają m.in. listę argumentów wskazywaną przez kobiety chętniej wybierające męską formę nazwy zawodu psycholog. Badane kobiety argumentowały, że nazwa męska jest bardziej ogólna, brzmi bardziej „poważnie”, profesjonalnie, ambitnie, że jest językowo bardziej poprawna, nie jest „dziwna” oraz jest rzadko używana w środowisku społecznym. Ponadto uczestniczki badania nie postrzegały męskiej formy – psycholog – za dyskryminującą, przeciwnie – jako kojarzącą się z profesjonalizmem i statusem.

Autorka z swoich badań zwraca też uwagę na jednostkowe konsekwencje stosowania żeńskich form językowych, np. na „korzyści” czerpane przez kobiety używające męskich form językowych, które mogą m.in. sygnalizować posiadanie stereotypowo męskich cech cenionych w środowisku zawodowym.

Zwraca uwagę na różnice dotyczące specyfiki języka mogące stanowić barierę w tworzeniu form żeńskich np. marynarz, marynarka, dyplomata, dyplomatka. Czyni porównania międzynarodowe, zestawiając sytuację np., w Polsce i w Austrii. Analizuje rolę wsparcia instytucjonalnego, różną w wielu krajach, polegającego np. na wprowadzaniu żeńskich form do oficjalnych słowników językowych.

Zauważa zasadnie, że ważna jest tutaj także perspektywa czasowa oraz początkowy opór wobec zmian co dopiero wprowadzanych i zmian stosowanych od dawna. Bada też postawy wobec języka „równościowego” w odniesieniu do poglądów politycznych: liberalnych i konserwatywnych. Odnotowuje, że większa niechęć wobec żeńskich form językowych zawodów ma związek z poglądami konserwatywnymi.

Podsumowując swoją ocenę stwierdzam, że osiągnięcie naukowe dr Magdaleny Formanowicz stanowi znaczący/znaczący wkład w rozwój psychologii, w szczególności w zakresie psychologii społecznej i psychologii języka. Osiągnięcie w pełni odpowiada wymaganiom określonym w procedurze habilitacyjnej.

5. Ocena (pozostałej) aktywności naukowej

5.1. Dane naukometryczne

Dane naukometryczne dr Magdaleny Formanowicz na rok 2021 przedstawiają się następująco:

- Sumaryczny współczynnik Impact Factor IF = 57,32,
- Sumaryczna punktacja ministerialna - liczba punktów MNiSW = 1930,
- Indeks Hirscha - Scopus h-index=9, Google Scholar: h-index=11,
- Liczba cytowań - w Scopus: 246 (bez autocytowań 223), w Google Scholar: 518.

Wskaźniki te są wysokie, pokazują na wysoką jakość i na znaczny oddźwięk publikacji dr Magdaleny Formanowicz w obiegu światowym. Potwierdzają istotną aktywność naukową Habilitantki.

Łącznie na dorobek naukowy dr Magdaleny Formanowicz składa się 27 publikacji naukowych: 4 przed doktoratem i 23 po uzyskaniu stopnia doktora.

Są to przed doktoratem:

- 1 współredakcja (Weigl, Formanowicz, red. 2007) monografii naukowej,
- 1 współautorski rozdział w monografii naukowej,
- 1 współautorski rozdział w publikacji pokonferencyjnej,
- 1 współautorski artykuł w czasopiśmie *Studia Psychologiczne*;

Publikacje po doktoracie:

- 2 rozdziały współautorskie w książkach wydanych przez naukowe wydawnictwa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie i Wydawnictwo SWPS w Warszawie,
- 21 współautorskich artykułów w czasopismach naukowych - pośród tych artykułów 8 zostało wskazane jako osiągnięcie naukowe.

Większość tekstów, z wyjątkiem 2 artykułów (Formanowicz, 2020, Formanowicz, 2021), to prace współautorskie, napisane przez 2-5 autorów. Artykuły tworzone były przez zespoły międzynarodowe, badaczki i badaczy z Polski, Szwajcarii, Włoch, Niemiec, Włoch, Szwecji, USA. Jeden artykuł (prezentujący aktualne badania dotyczące COVID w wielu krajach świata zamieszczony w PlosOne w 2021) sygnowany jest przez 34 współautorów.

Potwierdza to wysoką aktywność naukową i kompetencje dr Formanowicz w zakresie tworzenia zespołów badawczych, aktywny udział w międzynarodowej współpracy naukowej.

Dr Magdalena Formanowicz aktywnie uczestniczy w życiu naukowym. Brała udział w 48 konferencjach naukowych. Były to nie tylko wystąpienia referatowe w wielu konferencjach i uczelniach na świecie, ale także wystąpienie plenarne. Odbywały się one na uniwersytecie w Padwie we Włoszech w 2020 roku.

Habilitationka przygotowała 11 wystąpień na zaproszenie wielu uczelni z Włoch, Niemiec, Szwajcarii, Niemiec, Izraela, w tym, m.in. Uniwersytetu Stanforda w USA. Przedstawiała na nich zagadnienia dotyczące dorobku dotyczące gramatyki społecznej, sprawczości i wspólnotowości, uprzedzeń, dehumanizacji i dyskryminacji płciowej obecnej w języku.

Uczestniczyła w wielu grantach i projektach badawczych z udziałem badaczy polskich i z innych krajów. Było to m.in. 5 grantów European Association of Social Psychology, 2 granty Rządu Szwajcarskiego, 2 Opus 14, Opus 19 NCN 1, Brant Beethoven- NCN.

Dr Formanowicz jest aktywna w radach naukowych czasopism: *European Journal of Social Psychology*, *Social Psychological Bulletin*, *Journal of Language and Social Psychology*. Recenzowała teksty naukowe w wielu uznanych czasopismach naukowych.

Wskazuje to na wysokie kompetencje naukowe i cenioną naukową pozycję dr Magdaleny Formanowicz w dziedzinie psychologii.

5.2. Ocena merytoryczna

Dr Magdalena Formanowicz w publikacjach (innych niż osiągnięcie naukowe) zajmuje się istotnymi zagadnieniami z obszaru psychologii społecznej, psychologii poznawczej, psychologii języka i psychologii płci. W artykułach przedstawiane są empiryczne badania realizowane przez habilitantkę w międzynarodowych zespołach. Wszystkie publikacje cechuje bardzo dobry warsztat naukowy, badanie są planowane, realizowane i statystycznie opracowywane w profesjonalny sposób. Interpretacje i dyskusje są wnikliwie przeprowadzane

W dorobku wartościowe jest łączenie znanych w psychologii społecznej zjawisk w kontekście zwracającym uwagę na społeczne znaczenie słów i języka. Autorkę interesuje m.in. zjawisko stereotypizacji i dehumanizacji w kontekście roli języka, omawia go na przykładzie

wpływu etykiet Cygan lub Rom (publikacje Weigl, Formanowicz, 2007, 2008; Formanowicz, Winiewski, Weigl, 2011, 2012).

W ciekawy sposób traktuje zjawisko dehumanizacji w kontekście sprawczości i wspólnotowości (Formanowicz i in. 2018). Opisuje też sprawczość i wspólnotowość w aspekcie *well-being*. Wskazuje na *sociophonetic discrimination* (Formanowicz, Suitner, 2020). Opisuje tematykę *prosocial language* (Pietraszkiewicz, Soppe, Formanowicz, 2017).

Dr Magdalena Formanowicz wiele miejsca w swoich pracach poświęca problematyce *gender-fair language*. Temat ten podejmuje w porównawczych cross-linguistic i cross-cultural analizach, m.in. na przykładach ogłoszeń o pracę (Hodel, i in. 2017).

Oceniając aktywność naukową (pozostałą) dr Magdaleny Formanowicz uważam, że jest ona **znacząca**. Zadania są realizowane w Polsce i w różnych krajach w ramach szerokiej współpracy międzynarodowej. Dostarczają nowej wiedzy, są ciekawe, aktualne i ważne społecznie. Badania cechuje solidny warsztat metodologiczny. Rozważania teoretyczne i analizy empiryczne są dokładne, a ich interpretacja wnikliwa.

6. Aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej

Dr Magdalena Formanowicz jest w wysokim stopniu aktywna naukowo w kilku instytucjach krajowych i zagranicznych. W Polsce pracuje zawodowo w Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS w Warszawie, pracowała też w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Za granicą przebywała na czterech, trwających łącznie około sześć lat stażach podoktorskich: na Uniwersytecie w Bernie w Szwajcarii w latach 2014-2018, 2013-2014, 2012-2013 oraz na Uniwersytecie Surrey w Wielkiej Brytanii.

Ponadto odbyła liczne - trwające od tygodnia do miesiąca - liczne wizyty studyjne. Były to: w 2016 – Uniwersytet Stanforda i Uniwersytet Northwestern w USA, w 2015 – IDC Herzliya, Izrael, w 2014 – Uniwersytet w Landau, Uniwersytet Erlangen w Niemczech oraz coroczne od 2011 roku wizyty na Uniwersytecie w Padwie we Włoszech.

Podczas pobytu w zagranicznych instytucjach naukowych dr Formanowicz wykazywała się istotną aktywnością naukową. Realizowała badania w ramach kilku grantów naukowych poświęconych m.in. roli języka w dehumanizacji, społecznej roli języka, gramatyce społecznej, językowi równościowemu. Przeprowadzała liczne badania w zespołach międzynarodowych.

Badania te zaowocowały wieloma, opisanymi powyżej, publikacjami naukowymi w czasopismach zagranicznych oraz licznymi aktywnościami w konferencjach naukowych.

7. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę

Dr Magdalena Formanowicz posiada **wybitny dorobek dydaktyczny**, prowadziła i prowadzi liczne zajęcia dydaktyczne w Polsce i za granicą. Podczas pobytu w Uniwersytecie w Brnie realizowała seminaria licencjackie i magisterskie (8 uczestników), na Uniwersytecie Surrey prowadziła wykłady i ćwiczenia z psychologii społecznej, autorskie konwersatorium dotyczące języka w psychologii społecznej oraz seminaria licencjackie i magisterskie (6 uczestników).

Habilitationka w Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS prowadzi wykłady i ćwiczenia z psychologii społecznej, metodologii i statystyki oraz seminaria magisterskie (wypromowała 4 magistrantów). Prowadziła gościnne wykłady z psychologii pracy i organizacji na Uniwersytecie w Padwie we Włoszech.

Dr Formanowicz posiada **bogaty dorobek organizacyjny**. Była organizatorką i prowadzącą szkoły letniej European Association of Social Psychology w 2020 roku. W Uniwersytecie w Surrey współorganizowała i koordynowała studenckie staże badawcze, wdrożyła system SONA umożliwiający studentom udział w badaniach i dokumentujący ich aktywność badawczą. Na Uniwersytecie SWPS uczestniczy w pracach Centrum Badań nad Relacjami Społecznymi.

Działalność popularyzatorska Habilitationki to wykłady i publikacje prasowe, m.in. 3 artykuły popularnonaukowe dotyczące tematyki języka i sukcesów zawodowych kobiet opublikowane w Poradniku Psychologicznym Polityka oraz w Gazecie Wyborczej.

Konkluzja

Podsumowując stwierdzam, że osiągnięcia naukowe, aktywność naukowa, cały dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski z wyróżnieniem spełniają kryteria określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art.219.

Popieram wniosek o nadanie dr Magdalenie Formanowicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Eugenia Mandal

Prof. dr hab. Eugenia Mandal

Katowice, 30 września 2022 roku

